

Wat is Visual Thinking Strategies?

Achtergrondinformatie voor docenten

1. M5 – vijf musea werken samen

Wat kenmerkt Nederland, wat is onze gedeelde identiteit? De vraag is actueel en laat zich snel stellen. Het antwoord blijkt niet eenduidig of eenvoudig, maar even veelzijdig als Nederland zelf. Vijf musea werken samen met het Rijksmuseum om deze interessante identiteitsvraag visueel aan de orde te stellen. Musea Zutphen, het Westfries Museum in Hoorn, Het Markiezenhof in Bergen op Zoom, museum Het Hannemahuis in Harlingen en Museum Gouda slaan de handen ineen in de gezamenlijke stichting: M5. Puttend uit de collectie van het Rijksmuseum, organiseren deze vijf musea maar liefst vier reizende tentoonstelling met de klinkende titels: Lage Landen, Koele Wateren, Hoge Luchten en Hete Vuren. De vier elementen, aarde, water, lucht en vuur, vormen samen de invalshoeken om de identiteit van Nederland te onderzoeken, bekijken en beschouwen aan de hand van schilderijen uit de collectie van het Rijksmuseum.

2. Educatie

Binnen deze vier tentoonstellingen, te beginnen met Lage Landen, is het een kunst om de complexiteit met behulp van één basisprincipe te kunnen onderzoeken. Een rustpunt in de veelheid van indrukken. Om het landschap van Nederland met leerlingen van primair en voortgezet onderwijs te bespreken, de identiteit nader te onderzoeken, heeft M5 gekozen voor een uit de Verenigde Staten afkomstige vorm van kunstbeschouwing, Visual Thinking Strategies, kortweg: VTS. Basiskenmerk van deze methode is ZIEN.

Visual Thinking Strategies is een op discussie gebaseerde pedagogische en therapeutische methode om naar kunst te kijken en is ontwikkeld voor Musea, Onderwijs en Zorg. Het leert om in een open gesprek verschillen en overeenkomsten waar te nemen, gestructureerd en met gerichte aandacht voor de kunst én elkaar. Door onder begeleiding van een gecertificeerde VTS-gespreksleider [opgeleid door VTS Nederland], zonder oordeel te kijken en te luisteren bouw je voort op elkaars zienswijze. Omdat alle perspectieven waardevol zijn ontstaat zelfvertrouwen, wordt het kritisch denken aangescherpt, de woordenschat verrijkt, wordt een appèl gedaan op creatief, associatief en reflecterend

vermogen en verbind de leerling zich persoonlijk met een kunstwerk. VTS is nadrukkelijk geen methode van kennisoverdracht, maar een manier van kunstbeschouwing, die uitnodigt tot nadenken, associëren, respectvol luisteren naar elkaar en echt aandachtig KIJKEN naar kunst, gedurende 10 of 15 minuten per kunstwerk. De docent kan het kunstwerk gerust nog eens nabespreken in de klas. Want dankzij het VTS gesprek weten de leerlingen nog hoe het schilderij er uit zag. Ze hebben het echt geZIEN.

Door met deze methode naar kunst te kijken, leren kinderen nauwkeurig te observeren, formuleren, te onderbouwen wat ze zien, respect op te brengen voor andermans visie en actief deel te nemen aan het gesprek. De groep wordt hierdoor uitgedaagd om hun kritisch-analytisch denken aan te spreken, hypothesen op te stellen en in de praktijk toe te passen. Belangrijke vaardigheden voor de toekomst.

3. Basisprincipe

VTS werkt vanuit de overtuiging dat iedereen kan leren kijken, ongeacht kennis en ervaring, leeftijd of culturele achtergrond. Het is onderwerp en leeftijd-overschrijdend, een uitermate geschikte methode om de grote diversiteit aan kunstwerken in de M5-tentoonstellingen te behappen en praktisch onder de aandacht te brengen.

De VTS-methode, gebaseerd op het gelijkwaardig bespreken van kunst onder leiding van een [gecertificeerde] VTS-gespreksleider, wordt met name in het basis- en voortgezet onderwijs toegepast. VTS werkt dan ook vanuit de gedachte dat alle deelnemers gelijkwaardig zijn. En in het verlengde daarvan, dat alle observaties goed zijn, je ziet immers dat wat je ziet. Open en zonder vooroordeel kijken, daar gaat het om. De gespreksleider is dan ook geen bron van kennis, maar faciliteert het gesprek met de leerlingen volgens een vast patroon.

Door VTS toe te passen in het educatieve programma van de M5-tentoonstellingen, wordt de intensiteit van het museumbezoek verhoogt. De leerlingen ZIEN het schilderij, kijken, denken, bespreken het werk en luisteren naar de verschillende observaties. Ze nemen het schilderij, dat ze hebben bekeken, als het ware VISUEEL mee terug naar school, in gedachten. Om er nog eens aan te denken, het voor de geest te halen, om er in de klas of na afloop van het museumbezoek nog eens mee aan de slag te gaan.

De aanpak nodigt uit tot verdieping en actieve deelname aan het gesprek. De methode prikkelt de nieuwsgierigheid en nodigt uit om elkaar te verwonderen over de betekenis van een schilderij.

4. Hoe werkt het?

Deze methode van kunstbeschouwing is dus in de kern gebaseerd op KIJKEN en een voor de hand liggende drie-traps-methode: “Kijken – denken – bespreken”. De museumdocent [opgeleid door VTS Nederland tot VTS gespreksleider] nodigt de leerlingen uit om naar een kunstwerk te kijken, dat aansluit bij hun belevingswereld. Aan de hand van een aantal vragen brengt de gespreksleider een discussie op gang. De vragen zijn open van aard en specifiek voor de methode ontwikkeld:

Vraag 1: Wat gebeurt er in deze afbeelding?

[hypothese-vorming, associatief denken, taalontwikkeling en – verrijking]

Vraag 2: Waaraan zie je dat...

[taalontwikkeling, creatief en associatief, kritisch denken, respect voor anderen observatie, luisteren naar elkaar]

Vraag 3: Wat kunnen we nog meer ontdekken?

[zelfkritisch denken, beschouwend denken, reflectie en luisteren naar elkaar]

De gespreksleider vraagt aan de leerlingen om nauwkeurig te observeren, te formuleren en te beargumenteren wat ze waarnemen. Deze aanpak stimuleert een actieve deelname aan het gesprek en toetst de gedachten en interpretaties expliciet. Iedere inbreng wordt als neutraal gewaardeerd. Er is geen goed of fout, wat je ziet dat zie je nu eenmaal. Op deze manier praten de leerlingen gezamenlijk over het kunstwerk en wat het zou kunnen betekenen. Iedereen, ongeacht leeftijd, kennis van kunst, intellect en culturele achtergrond, kan deelnemen aan een VTS-gesprek. De VTS vragen bieden houvast en maken de methode toegankelijk voor iedereen.

VTS motiveert mensen om een persoonlijke verbinding met een kunstwerk aan te gaan, het appelleert aan het eigen referentiekader en inlevingsvermogen. Omdat de methode de nieuwsgierigheid prikkelt en de verschillende zienswijzen met elkaar gedeeld worden, levert het plezier op, in een veilige sfeer en met respect voor elkaars mening.

5. Hoe is VTS ontstaan?

Visual Thinking Strategies is in de jaren 90 ontwikkeld door Philip Yenawine, destijds hoofd educatie van het MOMA in New York, en Abigail Housen, cognitief psycholoog en onderzoeker aan de universiteit van Harvard. De aanleiding was de constatering dat bezoekers van het museum zich uitstekend vermaak-

ten maar relatief weinig onthielden van wat ze te horen hadden gekregen tijdens een rondleiding. De innovatieve methodiek die Housen had ontwikkeld voor het meten van esthetische ontwikkeling en de vertaling daarvan naar educatie vormt de basis van VTS. De afgelopen tien jaar is de methodiek verder verfijnd door onderzoek en praktijkervaring. In de VS en ook steeds meer in Nederland wordt VTS met succes toegepast op veel [basis]scholen, in musea en ook in de zorg wordt VTS steeds vaker toegepast.

6. Het educatief programma van M5

Bent u nieuwsgierig geworden naar de positieve uitwerking van VTS op de ontwikkeling van het kritisch denken, taalvaardigheid, observeringsvermogen, met respect luisteren naar mede-leerlingen, open staan voor andere meningen en het groeien van zelfvertrouwen van uw leerlingen? Onze door VTS Nederland opgeleide museumdocenten brengen VTS in het kader van de vier M5-tentoonstellingen graag in de praktijk.

Door middel van een digibordles en de VTS informatiefilm, op deze site gratis te downloaden, nodigen we u uit om VTS te introduceren in uw educatieve omgeving. Aansluitend bent u van harte welkom om het museum te bezoeken en de schilderijen te bekijken en bespreken middels de VTS-methode onder begeleiding van een gecertificeerde VTS-gespreksleider. Na afloop is het effect van het museumbezoek [kunnen de leerlingen het besproken schilderij nog voor de geest halen?] eenvoudig te testen door middel van een verwerkingsopdracht op school of in het museum. Door een [afhankelijk van de leeftijd] teken-, schilder-, knutsel- of schrijfoopdracht aan te bieden aan de leerlingen over een door hen gekozen schilderij. Heel graag verzamelen we deze werkstukken op onze website, om op deze manier een digitaal museum aan te leggen. Biedt de veelheid van deze werkstukken uit alle 5 musea misschien een blik op de “identiteit” van Nederland?

7. Interessante websites over VTS

<https://www.vtsnederland.org/>

<https://vtshome.org/>

<https://kennisplatform.specialarts.nl/home/blog/17-visual-thinking-strategies-een-inspirerende-methode-om-jezelf-en-de-wereld-om-je-heen-te-ontdekken>